

אבי ביצור

האזרחים אינם השכפ"ץ של המדינה

לכולם ברור שאיראן תגיב על פעולה ישראלית נגדה
במתקפה על העורף האזרחי הישראלי. אך גם בתחום
זה, הממשלה מזניחה, מקצצת ומטילה את העלויות
והאחריות להתגוננות על האזרחים

על מדיניות הביטחון הלאומי להיות מכוונת לצרכי אזרחי המדינה ולשקלל את המשתנים השונים כדי לתת מקסימום ביטחון לאזרחים בכל מצב נתון. קרי, גם אם המדינה גורסת שהטקטיקה הנכונה למימוש מדיניות הביטחון הלאומי היא התקפית, אזרחי המדינה חייבים להיות מוגנים בפני תקיפת הנגד שיפעיל הצד השני.

המדינה בה עסקינן הינה, כמובן, ישראל, כשברקע האפשרות של התקפה ישראלית על איראן. השיקולים סביב תקיפה כזו חייבים להתבטא גם במתן כסות והגנה מושלמים ככל הניתן לאזרח הישראלי המודאג. אל לנו לחזור לימי מלחמת לבנון השנייה, על חוסר האחריות בה התנהלה ממשלתנו מול אזרחיה. מרואיין

אחד במהלך המלחמה סיכם את הדברים יפה: "שוטפים את מוחנו על עמידתו האיתנה של העורף. איזו עמידה? איזה חיבור בין העורף לחזית? שלישי מדינה משותק והמדינה לא עושה בשבילו דבר!" במקרה של תקיפת העורף האזרחי יש לפעול לפי מה שאני מכנה "משוואת האיום והמענה". המשוואה, שיוצאת מנקודת הנחה שהאחריות לאזרח הינה על הממשלה ולא להפך, סוכמת את האיום (כפי שהוא מוצג בנאומים, עיתונים, תקשורת, כתבים, ספרים ומידע גלוי וחסוי) ואת הגדרות העורף האזרחי וצרכיו (כפי שהן משתקפות בחוקים, נאומים, הקמת גופים רלוונטיים **כפיקוד העורף**, **הה"ק ומל"ח**) כדי לראות את מוכנות העורף לאיומים. לצערי, בדיקה של

רשות חירום לאומית (רח"ל):

רשות ממשלתית ישראלית שהוקמה כחלק מהפקת לקחי מלחמת לבנון השנייה. הרשות נועדה לתאם בין הגורמים השונים המטפלים באזרחים בשעת חירום.

פיקוד העורף (פקע"ר):

פיקוד מרחבי בצה"ל אשר עוסק בהגנה אזרחית, הכנת העורף לעימות, חילוץ והצלה ושיקום לאחר העימות.

משק לשעת חירום (מל"ח):

גוף בין-משרדי המופקד על הכנת מפעלים, שירותים, רשויות ומוצרים חיוניים במשק לשעת חירום, על מנת לאפשר שגרת חיים תקינה ככל האפשר בעורף.

ד"ר אבי ביצור, מומחה להגנת עורף אזרחי, מרצה בכיר במחלקה למדעי המדינה באוניברסיטת בר-אילן, ובתוכנית לחברה, בטחון והגנת העורף במכללה האקדמית בית-ברל. סא"ל במילואים, לשעבר סמח"ט צנחנים וטנקים, רע"ן ביצורים ומפקד ביה"ס לאב"כ. כיהן כמנכ"ל המשרד לענייני גמלאים בממשלת ישראל לשעבר, כמזכ"ל מפלגת "עם אחד" - המפלגה הסוציאל-דמוקרטית וכיו"ר לשכת הקשר ההסתדרות-כנסת. לוחם למען זכויות נכים וקשישים

בישראל /// דוא"ל: avibitzur@gmail.com

תכנית חיזוק המבנים בתמ"א 38: לא יתכן שמדינה שיושבת על השבר הסורי-אפריקאי, שבה היו בעבר רעידות אדמה חמורות (ב-1927 וב-1837) יוחלט על ביצוע תכנית חיזוק מבנים, תמ"א 38, אבל דווקא סביב השבר הסורי-אפריקאי, מטבריה ובית שאן בואכה אילת אין ולו גם התחלת בניה אחת של תמ"א 38! האם נכון להשאיר זאת בידי האזרחים שיבצעו את הנדרש או שיש להבין שעל הממשלה לקום, לערוך תכניות אחרות ולמצוא את הדרך למנוע מאתנו את מחדל הכרמל הבא?

התקנת מערכות סינון אוויר בממ"דים: לא יתכן שלפני שנתיים החליט שר

הביטחון (הנוכחי) על תקנה לפיה יש להתקין מערכות סינון אוויר (גם בפני אב"כ וגם לטובת אספקת אוויר נקי במקרה קריסת מבנים ברעידת אדמה או בפילת טילים קונבנציונליים והילכדות אזרחים במבנה) ובהתאחדות הקבלנים עדיין לא יודעים על כך וממ"דים עודם נבנים שלא על פי התקן החדש. הבעיה נמצאת גם בתקנה עצמה, לפיה, על האזרח לשלם את מחיר התקנת המערכת. האם זה צודק? האם זה אחראי וראוי? האם יכולה ממשלה לזרוק את אחריותה על אזרחיה?

האחריות לשלום האזרחים מוטלת על כתפי הממשלה הנבחרת. זו צריכה להיות המסקנה הברורה והחד משמעית כשאנו בוחנים את הכנותינו להגנת העורף האזרחי הישראלי על רקע מחדל הכרמל. על ממשלת ישראל מוטלת החובה המוסרית והערכית ליצור עורף ישראלי קשיח ואיתן ולממש את הביטוי "והייתם לעם קשה עורף" (שמות ל"ב) במובן החיובי של המילה, ויפה שעה אחת קודם למטח הטילים העתידי. //

המשוואה היום מראה על אי-שוויון בין האיום והגדרות העורף בתחומים רבים כפי שאפרט במספר דוגמאות בהמשך. מצב זה מתרחש בעת שאף בר דעת בממשלה ומחוצה לה אינו סבור שאיראן, גרורותיה ואחרות לא יגיבו על פעולת ישראל תוך שימוש במצבורי הענק של כלי הנשק הקונבנציונליים והלא קונבנציונליים כנגד העורף האזרחי הישראלי.

ההתקפות על העורף הישראלי מאיימות לא רק בגרימת נזק ישיר מבחינת הרס ומוות, אלא גם על יכולת העמידות והחסון של עורף זה, דהיינו על היכולת לשאת סבל ולהתמודד עם מצבים קשים כאלו. ההיסטוריון הצבאי הנודע מייקל הווארד סובר שחברה ללא יכולת עמידה וללא לכידות חברתית לא תשרוד מלחמה בחזית כשעורפה האזרחי יוכה. מכאן ברורה החיוניות בהשקעת הממשלה הישראלית בהכנת עורפה האזרחי.

כשל האחריות הממשלתית

שלוש דוגמאות לכשל האחריות הממשלתית בשנים האחרונות ניתן לראות בחלוקת מסכות האב"כ, באי

כיום רק כ-60% מאזרחי ישראל מצוידים במסכות אב"כ. שאר האזרחים נקראים לבוא, בזמנם החופשי, לתחנות חלוקה ומה תעשה המחשלה באם האזרחים לא יצטיידו? מי יואשם אז? מי יחקר בדו"ח המבקר הבא?

המוכנות של תמ"א 38 לרעידות אדמה ובאי מימוש, מזה שנתיים, של תקנת שר הביטחון הדורשת התקנת מערכות סינון אוויר בממ"דים בבניינים חדשים. שלושת הנושאים הללו מציגים את בריחת ממשלת ישראל מהאחריות והעברת האחריות לאזרח - בבחינת "ירצו - יאכלו, לא ירצו - לא יאכלו". מסכות האב"כ: לא יתכן שממשלה הרואה ויודעת שהיא מוקפת בים של אויבים המצוידים בנשק לא קונבנציונלי שכבר נעשה בו שימוש במלחמת מצרים תימן (בשנות השישים), במלחמת העירקים בכורדים (בעיר חלבג'ה) ובמלחמת העירקים באיראנים (באיים האיראניים פאו ומג'נון) ושהוא פוטנציאל קריטי למלחמה הבאה, לא יחלקו מסכות אב"כ לכלל האזרחים. כיום רק כ-60% מאזרחי ישראל מצוידים בהן. שאר האזרחים נקראים לבוא, בזמנם החופשי, לתחנות חלוקה (בדואר) או להזמין את המסכות לביתם. ומה תעשה הממשלה באם האזרחים לא יצטיידו? מי יואשם אז? מי יחקר בדו"ח המבקר הבא?